

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/200428,TEKST-AUDIO-60-rocznica-ustawy-przedluzajacej-sciganie-zbrodni-niemieckich.html>
17.05.2024, 22:36

[TEKST + AUDIO] 60. rocznica ustawy przedłużającej ściganie zbrodni niemieckich

Data publikacji 19.04.2024

22 kwietnia 1964 r. Sejm PRL przyjął ustawę wstrzymującą bieg przedawnienia wobec sprawców „najcięższych zbrodni hitlerowskich” z okresu II wojny światowej.

Powojenne rozliczenia z niemieckimi zbrodniarzami

Niemiecka okupacja z lat 1939-1945 kosztowała życie 5,2 mln polskich obywateli i przyniosła Polsce straty, których wartość przekracza dziś 6,2 bln zł – wynika z raportu zaprezentowanego w 2022 r. na Zamku Królewskim w Warszawie.

Już w pierwszych latach powojennych odbyły się głośne procesy niektórych niemieckich zbrodniarzy wojennych urzędujących w okupowanej Polsce. **Na karę śmierci zostali skazani m.in. generalny gubernator Hans Frank (w 1946 r. w Norymberdze), komendant KL Auschwitz Rudolf Höß czy kat getta warszawskiego Jürgen Stroop** (dwaj ostatni w Warszawie – odpowiednio w 1947 i 1951 r.).

Temida traci impet

Zwycięskie mocarstwa dość szybko straciły jednak zapęd do ścigania niemieckich zbrodniarzy. **Atmosfery do daleko idących rozliczeń nie było też w żadnym z dwóch utworzonych w 1949 r. państw**

Rudolf Höß, były komendant KL Auschwitz-Birkenau, siedzi na ławie oskarżonych w czasie swojego procesu przed Najwyższym Trybunałem Narodowym, fot.AIPN

niemieckich: ani w socjalistycznej NRD, ani tym bardziej w RFN, gdzie wielu członków NSDAP, a nawet SS kontynuowało kariery urzędnicze.

W Republice Federalnej Niemiec już w maju 1960 r. przedawniła się karalność znacznej części zbrodni z okresu dyktatury Adolfa Hitlera. Tym najpoważniejszym – zagrożonym karą dożywotniego więzienia – groziło przedawnienie z dniem 8 maja 1965 r., tj. 20 lat po zakończeniu II wojny światowej.

Taki stan rzeczy był chętnie wykorzystywany propagandowo przez władze PRL, dla których RFN – sojuszniczka Stanów Zjednoczonych – była jednym z głównych wrogów ideologicznych.

Polska nie rezygnuje ze ścigania sprawców zbrodni

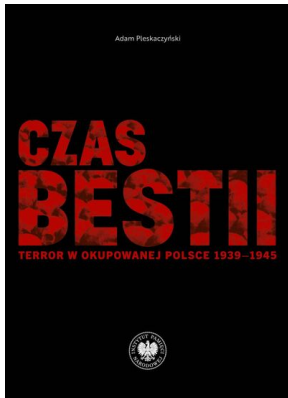
22 kwietnia 1964 r. Sejm PRL jednogłośnie przyjął ustawę „w sprawie wstrzymania biegu przedawnienia w stosunku do sprawców najcięższych zbrodni hitlerowskich popełnionych w okresie drugiej wojny światowej”. Miał to być wyraźny sygnał, że władze w Warszawie – inaczej niż parlamentarzyści i rząd w Bonn – poważnie traktują sądowe rozliczenia z brunatną dyktaturą.

„Zbrodniarze wojenni nie mogą ujść zasłużonej karze” – pisał następnego dnia „Dziennik Polski”. Z kolei „Dziennik Bałtycki” obszernie relacjonował sejmowe wystąpienie posła Tadeusza Gierzyńskiego: „Nie wyrzekniemy się oskarżenia, dopóki hitlerowscy zbrodniarze będą chodzić bezkarnie, dopóki Niemcy zachodnie nie potępia hitleryzmu, nie wyrzekną się dążeń rewizjonistycznych i odwetowych, dopóki istnieje będzie skłonność puszczania zbrodni hitlerowskich w niepamięć”.

Presja międzynarodowa i wewnętrzna doprowadziła do tego, że zachodnioniemiecki Bundestag kilkakrotnie przedłużał ściganie najcięższych zbrodni narodowosocjalistycznych – najpierw do końca 1969 r., następnie o kolejnych dziesięć lat, a ostatecznie bezterminowo.

Zbrodnie niemieckie w okupowanej Polsce i ich sądowe rozliczenia od wielu lat stanowią przedmiot badań Instytutu Pamięi Narodowej. Efektem są liczne publikacje.

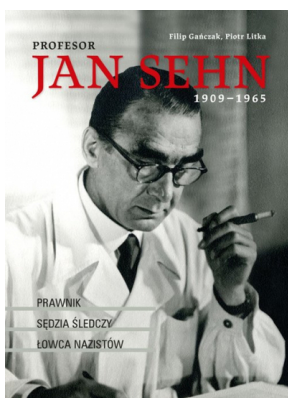
Polecamy Państwu album dr. Adama Pleskaczyńskiego *Czas bestii. Terror w okupowanej Polsce 1939–1945* (Poznań–Warszawa 2023). Jest to największy wydany zbiór fotografii prezentujących oblicza niemieckiego i sowieckiego terroru na okupowanych ziemiach polskich.

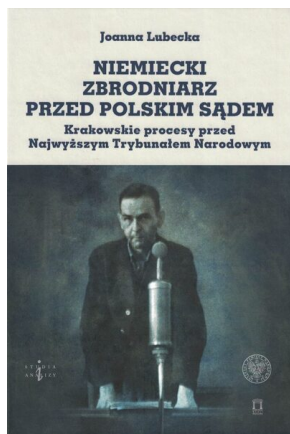
Problematykę rozliczeń zbrodni niemieckich podejmują m.in.: monumentalne opracowanie Hermanna Langbeina *Auschwitz przed sądem. Proces we Frankfurcie nad Menem 1963-1965. Dokumentacja* (Wrocław-Warszawa-Oświęcim 2011).

Album dr. Filipa Gańczaka i Piotra Litki *Profesor Jan Sehn 1909-1965. Prawnik, sędzia śledczy, łowca nazistów* (Warszawa 2019).

A także monografia dr. Joanny Lubeckiej *Niemiecki zbrodniarz przed polskim sądem. Krakowskie procesy przed Najwyższym Trybunałem Narodowym* (Kraków 2021).

Wiele materiałów na ten temat jest dostępnych w portalu IPN przystanekhistoria.pl, na innych stronach Instytutu Pamięci Narodowej oraz na kanałach IPN w serwisie YouTube:

- Zbrodnie (nie)osądzone - dodatek prasowy [[PDF](#)]
- [Teoretycznie obrońcą mógł być każdy](#) - rozmowa z dr Joanną Lubecką z Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN w Krakowie, autorką książki „Niemiecki zbrodniarz przed polskim sądem. Krakowskie procesy przed Najwyższym Trybunałem Narodowym”.
- [Tropiciel zbrodniarzy](#) - rozmowa z dr. Filipem Gańczakiem
- [Ekspertyza. Wspomnienia Rudolfa Hoessa](#) - Odcinek dokumentalnego cyklu filmowego, zrealizowanego przez kanał TVP Historia we współpracy z IPN i Instytutem Ekspertyz Sądowych w Krakowie
- [Promocja książki Profesor Jan Sehn \(1909-1965\)](#)
- [Wystawa IPN „Zbrodnie \(nie\)osądzone”](#)

AUDIO:

Aby zobaczyć odtwarzać włącz JavaScript

PLIKI DO POBRANIA

[dr Filip Gańczak - Sejm PRL przyjął ustawę wstrzymującą bieg przedawnienia w stosunku do sprawców zbrodni hitlerowskich \(mp3, 5.82 MB\) 19.04.2024 14:05](#)
[dr Filip Gańczak - Sejm PRL przyjął ustawę wstrzymującą bieg przedawnienia w stosunku do sprawców zbrodni hitlerowskich \(wav, 42.68 MB\) 19.04.2024 14:05](#)

